

ECOURI MOLDAVE ÎN PERIODICUL „GAZETA TRANSILVANIEI” (1847)

*Milandolina Beatrice Dobozi**

L'échou moldave en publication périodique „Gazette de Transylvanie” (1847)

– Résumé –

Notre étude propose un aperçu rapide sur les informations concernant Moldavie, publiés en le premier journal roumain de Transylvanie en 1847. Gazette de Transylvanie a paru sur l'initiative de George Baritiu à Brasov en 1838, avec l'approbation des représentants du pouvoir politique. Les sources utilisés pars rédaction ont été sources directes et indirectes. Les premières étaient les correspondances reçues par des lettres de personnes connues qui habitaient en des villes de Moldavie. Leurs noms sont réstés inconnus pour nous.

Les sources indirectes étaient les journales moldaves „Albina Românească” et le Bulletin, mais si des publications periodiques de langue allemande (Siebenbürger Wochenblatt, Blatter für Geist). Les informations publiées en le journal de Brasov permettaient, mais si aujourd'hui elles nous permettent la découverte ce que survenait à Iassy et autres villes et villages moldave.

Tous les domaines sont abordés: la politique intéreure, la politique externe, le monarque, la famille régnante, ensuite la vie culturelle, l'enseinegment, la vie eclesiatique, le commerce et l'agriculture, mais si les événements agréables (des anniversaires, des fêtes, des solenités, des distractions) ou bien désagréables (des crimes ou des sanctions).

La lecture de Gazette de Transylvanie reste intéressante pour ce qui est intéressé de l'histoire écritee dans le même temps lorsqu'elle etait en train de faire.

Mots-clés: *agriculture, Baritiu, Brasov, commerce, culture, école, enseignement, Gazette de Transylvanie, journalisme, Moldavie, politique, publication périodique, Transylvanie*

Cuvinte-cheie: *agricultură, Barițiu, Brașov, comerț, cultură, Gazeta Transilvaniei, învățământ, Moldova, periodic, politică, presă, școală, Transilvania*

Motto: *Ziarele și revistele din trecut sunt astfel arhivele vieții (sic!) zilnice a neamului. Numai din ele putem cunoaște palpațiunile acestei vieți, care a pregătit evenimentele trecute și starea de astăzi, după cum cele de astăzi pregătesc evenimentele zilelor viitoare*¹.

Așa cum sugerează titlul enunțat, materialul de față are ca sursă documentară *Gazeta Transilvaniei* editată în 1847 (în continuare o vom numi doar *Gazeta/Gazetă*). Despre acest organ de presă s-a scris destul de mult și se cunosc, în general, detaliile apariției și rolul ei politic, social și cultural în societatea românească a secolului al XIX-lea și, nu în ultimul rând, funcția asumată de vehicul al dezvoltării legăturilor dintre românii trăitori în trei, apoi, de la 1859, în două state distincte, separate prin granițe artificiale impuse și susținute de marile puteri politice ale vremii. Vom purcede la o retrospectivă succintă a ceea ce se cunoaște despre acest periodic²: la inițiativa lui George Barițiu, cu sprijinul negustorilor brașoveni, primul număr apare în 12 martie 1838 (coincidență fericită, anul acesta s-au împlinit 175 de ani de la acel moment), redactor fiind chiar promotorul ideii de a scoate un ziar românesc; realizarea tipografică aparținea sasului Johannes Gött, rezident în orașul de la poalele Tâmppei.

Scopul periodicului a fost exprimat astfel: „Lățirea științelor și cunoștințelor, împărtășirea ideilor la toate plasele de oameni”³. Deși prezența *Gazetei* în spațiul public a fost posibilă numai cu aprobarea autorităților vieneze – mărturie în acest sens fiind precizarea de pe prima pagină a fiecărui număr – „CU PREANALTA VOIE” – cenzura a fost mereu „cu ochii” pe acest ziar. Împreună cu *Albina Românească* de la Iași și *Curierul Românesc* de la București, periodicul transilvan a alcătuit temelia

* Serviciul Județean Mureș al Arhivelor Naționale.

¹ Cf. Nerva Hodoș, Al. Sadi Ionescu, *Publicațiunile periodice românești (ziare, gazete, reviste) Descriere bibliografică*, tom I, Ed. „Librăriile Socec&Comp. și C. Sfetea”, București, 1913 p. XXI.

² Informațiile sunt preluate din Bianca Purice, Marilena Barna, *Gazeta de Transilvania și Gazeta Transilvaniei în Bibliografia Istorică a României*, în „Țara Bârsei”, nr. 7, Brașov, 2008, p. 206-208; accesul la text pe site-ul www.tara.barsei.ro/wp-content/ (în continuare B. Purice, M. Barna).

³ N. Hodoș, Al. S. Ionescu, *op. cit.*, p. 289.

presei românești⁴. Barițiu i-a dat ca prim titlu *Gazeta de Transilvania*, păstrat până la 3 ianuarie 1849, dar presiunile cenzurii au determinat modificarea în *Gazeta Transilvaniei*, denumire perpetuată până în 1945, când și-a încetat apariția⁵. Tocmai pentru durata lungă de utilizare a acestui din urmă nume – un secol – el a devenit cel uzitat, cu preponderență, în discursul istoriografic. Din acest motiv l-am introdus și în titlul demersului nostru.

În ceea ce privește colecția cercetată, menționez că am accesat-o pe calea tehnologiei moderne, adică a Internet-ului, Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca având inițiativa laudabilă de a digitaliza exemplarele din *Gazetă* aflate în păstrarea Bibliotecii „Lucian Blaga” din același centru universitar⁶. Am ales anul 1847 pentru un motiv foarte simplu: speranța de a găsi articole, comentarii sau mesaje subliminale pentru ceea ce urma să se declanșeze la un an distanță – revoluția pașoptistă. Ziarul apărea de două ori pe săptămână, fiind scris în alfabet chirilic, la fel ca și „confrații” săi din teritoriul extra-carpatic. Colecția digitalizată consultată cuprinde 100 numere, de la nr. 3 din 9 ianuarie, până la nr. 104 din 29 decembrie 1847. Lipsesc din colecție numerele 1, 2, 4 și 55 pe care, desigur, deținătorul nu le-a avut la dispoziție.

Primul aspect spre care ne vom îndrepta atenția este chestiunea abonaților *Gazetei* proveniți din, pe atunci, principatul Moldovei. Pe prima pagină a numărului 3 din 9 ianuarie 1847, imediat sub titlu, se fac precizări referitoare la prețul abonamentului și la procedura achiziționării acestuia. Doritorii din Iași, respectiv din spațiul extra-carpatic răsăritean erau îndrumați către „domnii frați N. și Hr. Georgiu la poarta mitropoliei”. Neavând alte informații, o ipoteză ar fi aceea că cei doi își aveau sediul sau locuința în apropierea sfântului locaș din capitala provinciei. Redacția ziarului a inițiat publicarea listei celor care au ales acest mijloc de informare, indiferent de locul lor de origine, precizând pentru fiecare în parte, localitatea de domiciliu și, când a fost cazul, funcția sau titlul purtat (postelnic, agă, vornic, medelnicer, logofeți etc.). Inițiativa a debutat cel puțin din al doilea număr pe anul în discuție, dacă nu cumva chiar din primul număr, exemplare la care, cum am precizat, nu am avut acces. Datele care urmează sunt rezultatul calculelor făcute pentru colecția incompletă cercetată, de aceea ele nu sunt definitive, având speranța că undeva se găsesc numerele lipsă și vor putea fi consultate.

⁴ Conform site-ului www.Wikipedia – [Albina Românească](http://www.Wikipedia).

⁵ B. Purice, M. Barna, *loc. cit.*

⁶ Colecția poate fi consultată pe site-ul [Biblioteca Digitală – documente.bcucloj.ro/web](http://BibliotecaDigitala-documente.bcucloj.ro/web).

Gazeta din intervalul ianuarie-martie⁷ conține, în aproape fiecare număr, numele persoanelor care au achiziționat abonamentul pe întreg anul. Lista din numărul 3 al periodicului are la început precizarea „Urmare”, deci o continuă pe cea/cele din numărul/numerele anterioare. Din analiza acestor liste, iată rezultatul: totalul abonaților s-a ridicat la 314. Surprinzător, sau poate nu, procentul majoritar, de 61,78% (194), îl reprezentau moldovenii. Firesc, cei mai mulți erau locuitori ai Iașilor, dar cititori erau și din alte orașe ale Moldovei, și nu numai orașe: Bârlad, Tecuci, Galați, Piatra Neamț, Botoșani, Grozești etc. Se abonaseră și persoane juridice precum eforiile, asociațiile, școlile etc. Bineînțeles că abonații – persoane fizice erau, cu precădere, bărbații, dar surpriză, am găsit și trei reprezentante ale sexului frumos, al căror nume îl vom reda cu exactitate, după textul din ziar: „logofeteasa Profirița Ghica” (Iași)⁸, „cocoana vorniceasca Profirița Dimachi” (Botoșani)⁹ și „madama Elena Bașotă, consiliereasă de stat rusască” (Botoșani)¹⁰.

De reținut ni s-a părut faptul că mulți reprezentanți ai cinului monahal și chiar corporații mănăstirești se abonaseră, deși, teoretic, părinții călugări nu aveau legătură cu cele lumești. Dintre ei amintim pe: „Sfinția sa arhidiacon Ghenadie Sendria, Cinstita epitropie a Sfântului Mormânt în Moldova¹¹, Cuvioșia sa arhimandrit Meletie Istrate, egumen la mănăstirea Slatina¹², protosinghel Varnava, egumenul mănăstirii Pîngărați”¹³ sau arhimandritul Nikon, egumen al mănăstirii Bisericiani¹⁴.

Citeau *Gazeta* și unii dintre preoți și nu numai ortodocși. Îl amintim în acest context numai pe preotul romano-catolic de la Biserica din Huși, părintele Bonaventura Broida¹⁵. De semnalat este abonamentul făcut și de eforia comunității armene Roman¹⁶. Chiar și la o școală sătască – „Cinstitele școale lazariene la satul Staroșilța, Botoșani”¹⁷ – ajungea

⁷ Numerele 3, 6, 7, 8-11, 13, 15-17 și 20-22.

⁸ „Gazeta Transilvaniei”, nr. 7, Brașov, 1847, p. 28. În toate notele de subsol, numărul paginii este cel din original.

⁹ *Ibidem*, nr. 9/1847, p. 36.

¹⁰ *Ibidem*, nr. 16/1847, p. 64.

¹¹ *Ibidem*, nr. 7/1847, p. 28.

¹² *Ibidem*, nr. 9/1847, p. 36.

¹³ *Ibidem*, nr. 13/1847, p. 52.

¹⁴ *Ibidem*, nr. 16/1847, p. 64.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*, nr. 17/1847, p. 68.

¹⁷ *Ibidem*, nr. 21/13 martie 1847, p. 84. Probabil că este vorba de o școală înființată prin acțiunile întreprinse de membrii „Însocierii lazariene”, societate înființată la 27 noiembrie 1847, de unii dintre studenții din Principate aflați la studii în Paris, ca reacție la introducerea limbii franceze ca limbă de predare în unitățile de învățământ din Moldova și

periodicul lui Barițiu. Credem că este de interes a enumera câteva patronime întâlnite în liste, cu reverberații până în zilele noastre: Negruzzi (Costache), Beldiman (Vasilică), Sturza (Gheorghieș), Pogor (Vasilie) etc. Am identificat 13 băcăuani, reprezentând un procent de 6,70% din totalul moldovenilor abonați. Numele lor se regăsesc în Anexă, între ei numărându-se protoereul ținutului, Sf. Sa Ioan, profesorul public Adam Păun¹⁸ sau pitarul Georgie Negel¹⁹.

Faptul că adresabilitatea acestei foi depășea frontierele ardelenene este demonstrat și de structura internă a ziarului. Rubricile poartă titlaturi semnificative pentru conținutul lor, dezvăluind de la început proveniența știrilor. Gruparea acestora a fost gândită pe provincii, al căror nume tipărit cu litere mai vizibile (Transilvania, Moldavia (sic!) și Țara Românească) semnalizează „granița” dintre rubrici. Relatările intitulate „Cronica străină” aduc în fața cititorului evenimentele importante din Europa și de pe alte continente. Bineînțeles că întâmplările din teritoriile de la est și sud de Carpați nu fac parte din această ultimă rubrică, Barițiu, la fel ca mulți alți români, considerând granițele existente între cele trei țări românești ca artificiale și nicidecum perene.

Din punctul de vedere al frecvenței știrilor moldave, cercetările au condus la concluzia că în 1847 *Gazeta* a publicat astfel de informații în 57 dintre numere (57%). Sursele folosite de redacție pot fi clasificate ca directe și indirecte. Din prima categorie fac parte corespondențele trimise redacției de persoane care, cel mai adesea, preferă protecția anonimatului, însă, cu siguranță, redactorul cunoștea persoanele în cauză. Cea de-a doua categorie cuprinde preluări din periodicele moldovenești (și nu numai), dovadă că acestea erau primite și citite în Transilvania: *Albina Românească*²⁰ și *Buletinul Moldovei*²¹. O altă clasificare a informațiilor o putem realiza după

Țara Românească. Scopul „Însocierii” era organizarea învățământului și educației prin cultivarea limbii române și înființarea de școli „unde tinerimea să poată lua o educație română”; între fondatori, viitoare mari personalități ca Ion C. Brătianu și Dumitru Brătianu (cf. informațiilor preluate din Wikipedia, site-ul www.docstoc.com și pagina de internet „Radio România Cultural – Arhiva Aniversării”).

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*, nr. 8/1847, p. 32.

²⁰ „Albina Românească” apare la Iași între 1 iunie 1829-3 ianuarie 1835, respectiv 3 ianuarie 1837-2 ianuarie 1850, având ca proprietar pe Gh. Asachi și un profil de gazetă politico-literară, asemenea *Gazetei* lui Barițiu; este primul ziar în limba română din Moldova (cf. N. Hodoș, Al. S. Ionescu, *op. cit.*, tom I, p. XIX-XX).

²¹ Apare sub numele de „Buletin, foaie oficială”, (Eșii) Iași 22 Iun. 1833 – 27 Sept. 1859, bisăptămânal tipărit în tipografia *Albinei*. De la 1 iulie 1851 s-a numit „Buletin, foaie publică oficială a Principatului Moldaviei”; tipografia sus-menționată era obligată prin contract să o tipărească în 200 exemplare, destinate autorităților, dar avea și dreptul să

criteriul conținutului. Din această perspectivă, fără teama de a greși, putem spune că nu există domeniu de interes general neabordat: politica internă și externă, educație și cultură, agricultură și comerț, mondenități și informări meteo etc. *Gazeta* din 1847 cuprinde un total de 165 de vești provenite din Țara Moldovei. Unele dintre știri pot fi ușor încadrate în două sau mai multe dintre categoriile enumerate, cum ar fi politică internă – administrație sau relații externe/relații comerciale.

În continuare propunem o selecție a celor mai semnificative știri grupate în *Gazetă* sub titlul „Moldavia”. Bineînțeles că procesul de selecție poartă amprenta subiectivismului autorului prezentului material, însă a fost o necesitate impusă de spațiu și de timp. Să începem!

În 11 ianuarie, la Iași, s-au deschis lucrările sesiunii ordinare a Adunării Obștești din Moldova. Aflăm că evenimentul a fost marcat de un Te-Deum în catedrala veche (Biserica „Sf. Gheorghe”) și a debutat cu citirea „ofisului” (mesaj) domnesc prin care a fost numit ca președinte provizoriu al adunării, episcopul de Roman, în locul mitropolitului Meletie, bolnav. Au fost aleși secretarii adunării, s-au verificat noii deputați și, după obicei, întreaga adunare s-a deplasat la palatul domnesc pentru a prezenta „urări respectoase Domnului”. A doua zi, au fost alese două comisii, una pentru verificarea visteriei, alta pentru casele obștești și departamentul bisericesc²². Este dat publicității textul integral al dispoziției domnești de deschidere a sesiunii pe anul în curs²³.

Gazeta publică ideile principale preluate dintr-o scrisoare al cărei autor rămâne anonim. Acestea au legătură tot cu activitatea membrilor forului legislativ din capitala Moldovei. Expeditorul își exprima opinia că ședințele nu aveau prea mare importanță, în plus nu erau publice decât pentru un număr restrâns de persoane, iar apatia domnea în rândul publicului, cunoscându-se faptul că nu putea fi vorba de „dispute zgomotoase... sau cuțite ca în camerile (sic!) Greciei”²⁴. Și totuși, cel ce informa redacția brașoveană, nu avea dreptate întru totul: au fost pe ordinea de zi și proiecte legislative importante, cum ar fi un proiect de reorganizare

tipărească exemplare în plus pe care să le vândă cu prețul obținut prin negociere („Buletin”, I, 1833, nr. 1, p. 1). Din 1847, potrivit unui nou contract, începând cu 1 iulie 1851, aceeași tipografie era obligată să scoată gazeta de două ori pe săptămână în 2.500 exemplare și să o distribuie gratuit comunelor („Buletin”, XIII (XIX), 1851, nr. 1, 1 iulie, p. 1); își încetează apariția la 27 septembrie 1859 (cf. N. Hodoș, Al. S. Ionescu, *op. cit.*, p. 86-87).

²² „Gazeta Transilvaniei”, nr. 10/3 februarie 1847, p. 39; între cei aleși în comisia pentru verificarea visteriei se afla și tatăl poetului Vasile Alecsandri (*Ibidem*, preluări din „Albina Românească” și „Buletin”).

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*, nr. 24/24 martie 1847, p. 94.

a școlilor sau cel privind divorțurile²⁵. Aflăm, de asemenea, despre închiderea sesiunii parlamentare în luna martie²⁶.

Despre alegerile pentru noua adunare obștească, ce urmau să aibă loc în aprilie sau octombrie, găsim un comentariu déjà-vu. Acțiunile candidaților pentru a obține un loc în viitorul parlament sunt astfel prezentate: „unii cunună și botează, alții împrumută cu bani sau ce pot. Unii dau soarele, alții fac vizite... colindă pe la vrăjitoare, visând la majoritatea voturilor”. Nu sunt uitate nici partidele despre care aflăm că sunt „hrănite cu foarte numeroase mijloace”. Concluzia este cea firească: nu toți aspiranții vor avea loc în organul legislativ, ci „numai 32 vor fi aleși, cei pe care Domnul Dumnezeu îi va destina”²⁷. Din păcate, în numerele următoare ale *Gazetei* nu mai găsim alte referințe privind campania electorală, desfășurarea ei efectivă și rezultatele alegerilor.

Din politica internă mai amintim episodul demisiei ministrului de interne („al treburilor din lăuntru”), Grigore Ghica, demisie acceptată de domnitor. *Gazeta* preia comentariile pe acest subiect, primite printr-o corespondență neprecizată. Cel care s-a adresat periodicului brașovean susține că „în toate țărișoarele de acest rang... este postul cel mai important”, pentru că acest ministru era șeful puterii executive, postură din care putea „face în mare bine sau rău”. Amintind că dintre foștii miniștri s-au remarcat în ochii opiniei publice Alexandru Ghica și Costache Sturza, toți ceilalți folosind funcția numai pentru „manevre în dreapta și în stânga”, este avansată ipoteza revenirii în fruntea ministerului în discuție a lui Sturza. Este citat și ministrul demisionar care și-a exprimat regretul că în perioada activității sale a dat „loc clevetirilor”²⁸.

Fațetele politicii externe a Moldovei, prezente în *Gazetă*, vizează, în principal, Poarta Otomană și Rusia, dar, cum vom vedea, și alte țări. Vom încadra totuși aici și reflecțiile privind legăturile dezvoltate cu principatul vecin, Țara Românească. Chiar la acestea din urmă ne vom referi mai întâi. La început de an, Obșteasca Adunare a luat în discuție chestiunea unificării vamale a celor două țări surori. Cum era și firesc, s-au produs dezbateri publice, s-au născut poziții contradictorii, unii fiind preocupați de venitul obținut la bugetul statului, alții considerând eventuala unire vamală un real pericol extern; o a treia atitudine față de problema în discuție o reprezenta

²⁵ *Ibidem*, nr. 25/27 martie 1847, p. 99.

²⁶ *Ibidem*, nr. 27/3 aprilie 1847, p. 107; cuvântul domnitorului ținut cu acest prilej este publicat în nr. 28/7 aprilie 1847, p. 110.

²⁷ *Ibidem*, nr. 29/10 aprilie 1847, p. 114.

²⁸ *Ibidem*, nr. 103/25 decembrie 1847, p. 410-411.

opinia potrivit căreia a vorbi de pericol în cazul unirii, nu reprezenta decât „o groază (groaznică – s. n.) contrazicere”.

Găsim exprimată și o reacție a redacției brașovene, în speță a lui Barițiu, care propune adoptarea modelului german de unire vamală, acceptat de multe state și care nu a prevăzut de la început o egalitate a veniturilor celor două părți. În opinia redactorului, doar în acest mod s-ar atinge o „unire frățască (sic!)”²⁹. Din *Albina Românească* este inserată și știrea potrivit căreia reprezentantul guvernului Țării Românești, logofătul Vilara, a reușit să încheie cu guvernul moldovean convenția de unificare vamală³⁰.

De-abia în luna decembrie ziarul transilvan revine cu alte aspecte pe același subiect: organizarea licitației de arendare pe șase ani a vămirilor „îmbinate”; câștigătorul acestei licitații – Constantin Ciocan – oferea 110,020 galbeni/an și primea de la Vodă rangul de ban³¹. Un nou comentariu barițian, de susținere a unificării vamale, semnificativ pentru gândirea pro-română a ardeleanului, merită, în opinia noastră, reținut: „[e] timpul ca moldovenii și valahii să înțeleagă a-și cunoaște interesele... sunt frați... cu limba, cu religiunea, cu sângele și... cu sufletul, cu inima, cu rândul și cu simțirile”; deci procesul de organizare a unei vămi comune aducea folos ambelor principate³².

Până la urmă, dovada frățietății celor de dincolo și dincoace de Milcov a venit pe neașteptate: la Iași a ajuns îngrozitoarea veste despre marele incendiu din București, petrecut chiar în ziua de Înviere a Domnului. Nenorocirea a mobilizat personalități care s-au implicat direct în acțiuni de strângere de ajutoare pe seama confrăților din Țara Românească³³. *Gazeta* dă publicității textul integral al apelului apărut în 29 martie în periodicul ieșean, semnat de hatmanul Grigore Ghica, apel prin care se cerea acordarea de sprijin pentru „frații și vecinii noștri români din București”³⁴.

Despre raporturile moldo-turce, marcate de cunoscuta vasalitate din acea epocă, știrile sunt preluate din aceeași sursă – *Albina Românească*. Aflăm astfel de vizita efendului Behcet, sosit la Iași cu ordine de dat unor „persoane importante”, dar și cu daruri pentru familia domnitoare. Se relatează obiectivele vizitate de importantul musafir al capitalei, surprinzătoare unele dintre ele, cum ar fi un cabinet al societății medico-istorice naturale, unde a purtat discuții în limba franceză, sau admirarea

²⁹ *Ibidem*, nr. 13/13 februarie 1847, p. 52.

³⁰ *Ibidem*, nr. 40/19 mai 1847, p. 159.

³¹ *Ibidem*, nr. 96/1 decembrie 1847, p. 382, 98/8 decembrie 1847, p. 392.

³² *Ibidem*, nr. 104/29 decembrie 1847, p. 414.

³³ *Ibidem*, nr. 30/14 aprilie 1847, p. 120.

³⁴ *Ibidem*, nr. 31/17 aprilie 1847, p. 122.

„zugrăvelilor” (picturi – s. n.) expuse la Academie de un tânăr moldovean întors de la studii urmate la Roma, sau vizionarea în cabinetul de fizică a unor experiențe efectuate de prof. dr. T. Stamati³⁵. În primăvară, sultanul a decorat o serie de slujbași ai curții domnești, la recomandarea domnitorului, cu ordinul „Nișan”, drept răsplată pentru „însemnătoarele slujbe făcute statului”³⁶.

Rusia vecină și protectoare a principatelor românești este prezentă în *Gazetă* prin reflectarea activității consulatului și a angajaților acestuia. La început de an, o notă consulară anunța scutirea de plata „poșlinei” (impozit?) a boierilor moldoveni cu proprietăți în Basarabia, conform unor privilegii date de împăratul Alecsandru Pavlovici, după ce aceștia se plânseseră monarhului de la răsărit. Redacția nu scapă ocazia de a se întreba ce sens au în limba română unii termeni folosiți în nota oficială³⁷.

Tot din acest grup de date publicistice face parte și relatarea vizitei efectuate de prințul Dimitrie la Elisabetgrad, unde a fost decorat cu ordinul Sf. Stanislau. Reîntoarcerea sa țară a prilejuit organizarea unei parade militare în capitala Moldovei și prezentarea omagiilor de către mitropolit și boieri la curte³⁸. Alte informații privesc deplasările consulului rus în diferite locații, fără ca relatările să conțină elemente deosebite³⁹.

Deși pot fi considerate și evenimente mondene, serbările organizate la Galați în cinstea zilei de naștere a împăratului austriac, Ferdinand, în data de 30 octombrie, marchează tot domeniul relațiilor Moldovei cu alte mari puteri străine. Este remarcată „deosebita pompă” și prezența a trei vapoare, două austriece și unul rusesc, precum și desfășurarea unor trupe moldovenești în alinament de gardă la Biserica romano-catolică, unde s-a ținut slujba dedicată evenimentului, în prezența reprezentanților monarhiei austriece și a consulilor altor state, rezidenți în oraș, dar și a funcționarilor români și a poporului nelipsit de la o astfel de sărbătoare. De data aceasta, informațiile au ajuns în periodicul brașovean din presa de limbă germană, mai precis din periodicul *Siebenbürger Wochenblatt*⁴⁰.

³⁵ *Ibidem*, nr. 3/9 ianuarie 1847, p. 10.

³⁶ *Ibidem*, nr. 29/10 aprilie 1847, p. 114. Era vorba de vornicii Iacovachi Paladi, Emanoil Miclescu, Alec. Sturza, G. Razu și hatmanul A. Aslan; numele sunt preluate în forma publicată în ziar.

³⁷ *Ibidem*, nr. 10/3 februarie 1847, p. 39.

³⁸ *Ibidem*, nr. 83/16 oct. 1847, p. 332; sursa este aceeași – „Albina Românească” – unde putea fi citită și cuvântarea prințului.

³⁹ *Ibidem*, nr. 32/ 21 aprilie 1847, p. 126; nr. 40/19 mai 1847, p. 159.

⁴⁰ Ziar fondat în 1837 de Johannes Honterus în Transilvania; detalii la Nicolae Teșculă, *Publicistica politică săsească din Sibiu în anii 60 ai secolului al XIX-lea*, în „Țara Bârsei”, nr. 7, Brașov, 2008, p. 86-92 și pe www.tarabarsei.ro.

Tot la frontiera dintre politic și monden se situează și detaliile despre un alt moment festiv petrecut în orașul de pe Dunăre – organizatori fiind consulul Sardiniei și comunitatea italiană. A fost serbată o zi a recunoștinței în onoarea Italiei unificate, marcată prin liturghia ținută în Biserica catolică, prin rugăciuni pentru țara lor, prezenți fiind din nou soldații moldoveni. Balul „vesel, briliant” a încheiat ziua, la miezul nopții fiind ovaționat Carlo Alberto, regele reformator⁴¹.

Revenim la viața internă a Moldovei oglindită în *Gazetă*. Ne vom opri la știrile legate de Biserica ortodoxă. Dată fiind importanța tristului eveniment de la sfârșitul anului 1846 – decesul fostului mitropolit Veniamin Costache, trei numere din periodicul de la Brașov oferă cititorilor amănunte legate de înmormântare, dar și de personalitatea impozantă a celui trecut la cele veșnice, la vârsta de 78 de ani. O amplă corespondență a serdarului G. Hasnach, din Târgul Fălticeniilor, este trimisă lui Barițiu, făcând cunoscute ultimele zile de viață ale celui trecut la Domnul, precum și doliul ce a cuprins întreaga Moldovă, fostul arhiepiscop fiind plâns de creștini și străini; chiar și evreii din Fălticeni, adunați în școlile lor, s-au rugat pentru cel considerat de ei asemenea biblicului patriarh Avraam. Remarcabile ni s-au părut descrierea amănunțită a ceremoniei funebre și aprecierea lacrimilor vărsate de „poporul de jos... mai aproape de natură... mai simțitor”, dar și de episcopul de Roman, aflat în fruntea întregului ceremonial funebru. De reținut sunt precizările legate de mormântul ținut deschis până seara târziu în ziua înhumării, la cererea mulțimii de oameni veniți de departe pentru a-și lua rămas bun și faptul că locul a devenit un punct pe harta pelerinajelor, mai ales pentru sărăcime⁴².

În același an 1847, Biserica Moldovei l-a pierdut și pe preasfinția sa Irinarh Miclescu, „vrednic de aducere aminte pentru bunătatea și smerenia sa” cum i se scria lui Barițiu⁴³. Tot de instituția ecleziastică este legată și informația despre schimbarea a doi directori din departamentul bisericesc sau cea privind starea de sănătate alterată a mitropolitului în funcție, Meletie⁴⁴.

Un alt palier, extrem de bogat reflectat în *Gazetă*, este sistemul de învățământ moldovenesc. Citind articolele pe acest subiect, ne dăm seama

⁴¹ „Gazeta Transilvaniei”, nr. 101/18 decembrie 1847, p. 402-403.

⁴² *Ibidem*, nr. 3/9 ianuarie 1847, p. 9-10; nr. 5/16 ianuarie 1847, p. 19-20; nr. 6/20 ianuarie 1847, p. 22-23.

⁴³ *Ibidem*, nr. 36/5 mai 1847, p. 142; corespondentul anonim mărturisea că nu a mai scris de mult numai din cauza lenei, urmare a „sărbătorilor celor lungi” ce duc „la moliciune spre care....noi românii suntem plecați din natură”.

⁴⁴ *Ibidem*, nr. 3/9 ianuarie 1847, p. 10; nr. 24/24 martie 1847, p. 94.

de angrenajul de forțe implicate în găsirea de soluții pentru organizarea unui proces educațional public modern: forul legislativ, puterea executivă, Biserica și ceea ce numim astăzi societatea civilă. În a doua lună a anului 1847, un proiect guvernamental privind învățământul public primește aprobarea adunării obștești, urmând a fi aplicat pentru a se constata ecoul în opinia publică, fără a avea putere de lege, adică un fel de proiect pilot. Aflăm că în chestiunea seminarelor teologice nu s-a luat nici o decizie⁴⁵. În discuția aceleiași adunări a ajuns și un alt proiect destinat reorganizării școlilor naționale, elaborat de o comisie inițiată de puterea legislativă. Redacția brașoveană a considerat de interes publicarea intervenției lui Costache Negruzzi, concluziile acestuia fiind cât se poate de descurajatoare: inexistența vreunui sistem de învățământ, organizarea incipientă a școlilor elementare, în condițiile funcționării unor facultăți lipsite de profesori, de elevi pregătiți și chiar de manuale, cu metodici multiple pentru aceeași disciplină, create de fiecare profesor în parte⁴⁶. În viziunea vorbitorului exista o singură soluție: reforma radicală. Un prim pas în această direcție este semnalat de *Gazetă*, prin anunțul că *Buletinul* ieșean a dat publicității programa manualelor școlare. Textul integral al dispoziției date de epitropia „învățăturilor publice” poate fi citit în același organ de presă⁴⁷.

Și primele semne ale reformei școlare, preconizate a avea loc în Moldova, au fost înregistrate și aduse la cunoștința publicului cititor al gazetei brașovene. Acestea au constatat în anunțul publicat de epitropul școlar public de la Iași în *Buletin*, cu privire la principiile de bază în acordarea de stipendii pentru copiii studioși lipsiți de mijloacele materiale și dornici să-și încheie studiile⁴⁸. Celelalte știri din sfera școlară tratează cazuri punctuale, cum a fost cel de punere a pietrei de temelie la viitoarea școală publică din Piatra [Neamț]. Lectura rândurilor dedicate acestui eveniment prilejuiește identificarea unui principiu comun al sistemului școlar existent în interiorul și exteriorul arcului carpatic: legătura strânsă dintre Biserică și școală și educația tineretului cu aceleași obiective, viitoarea construcție urmând a fi ridicată pe un loc sfințit, în fața unui locaș de cult.

„Întâmplarea”, povestită cu detalii, a avut ca actori principali pe reprezentanții înaltului cler, ai autorităților și pe cei care s-au angajat să

⁴⁵ *Ibidem*, nr. 20/10 martie 1847, p. 80.

⁴⁶ *Ibidem*, nr. 25/27 martie 1847, p. 98.

⁴⁷ *Ibidem*, nr. 45/5 iunie 1847, p. 178-179. Redacția, adică Barițiu comentează pe marginea eforturilor confrăților moldoveni de a reorganiza învățământul public, exprimând starea de așteptare a tuturor, „nu numai toată românimea, ci și alți străini”, a soluției optime găsite, respectiv „rodurile reformelor scolastice” în ambele principate românești.

⁴⁸ *Ibidem*, nr. 92/17 noiembrie 1847, p. 367.

investească financiar într-o instituție „...menită fără deosebire de rang a împlânta în inimile junimii frica lui Dumnezeu, respectul cătră părinți, supunere cătră Domnitor și mai mari”. În încheierea momentului sărbătoresc a fost citit actul oficial de întemeiere, datat 7 iunie 1847, reprodus și el integral de *Gazetă*⁴⁹. Un început similar s-a petrecut și la Iași, unde, în noiembrie, chiar de ziua onomastică a domnitorului Mihail Grigore Sturza, s-a pus piatra de temelie a unei școli pentru fete⁵⁰.

Menționăm și preluarea din presa moldovenească a unor informații despre seminarul teologic de la Socola, intrat într-un proces de reorganizare, de separare a studiilor destinate viitorilor preoți de mir, respectiv a călugărilor, învățământul teologic monahal urmând a fi mutat la mănăstirea Neamț⁵¹.

Interesul pentru viitorul școlii din Moldova, stârmit în rândul publicului, de fapt, spunem noi al elitei intelectuale, este demonstrat și de corespondențele anonime, sosite la Brașov și reproduse în *Gazetă*. Una dintre acestea critică proiectul de programă școlară pentru Academie, fără a da exemple punctuale, considerând că acesta va aduce numai „o luptă și împătimiri personale”⁵². Un alt corespondent, poate același de mai sus, îi scrie lui Barițiu cele publicate de „Săgetătorul din Moldavia”⁵³, pe marginea proiectului de organizare a sistemului educațional public, criticând poziția respectivului, de neacceptare, între altele, a unei realități curente: lipsa de cadre didactice calificate⁵⁴.

Viața culturală din Moldova este și ea oglindită în paginile ziarului în discuție, în special târâmul Thaliei. Astfel, aflăm despre reprezentarea dată „în teatrul nou”, în ziua de 2 mai, scopul fiind unul caritabil: ajutor pentru orfanii rămași după incendiul din București. Întâlnim din nou nume cunoscute: C. Negruzzi, versificatorul unor scene din Molière și Matei Millo (grafiat „Milo”)⁵⁵.

Conform anunțului din *Albina Românească*, deschiderea stagiunii de toamnă avea să se petreacă la 19 octombrie, cu șase reprezentații ale Teatrului francez⁵⁶. Spre sfârșitul anului, o veste tristă (după *Albina*

⁴⁹ *Ibidem*, nr. 51/26 iunie 1847, p. 203-204.

⁵⁰ *Ibidem*, nr. 96/1 decembrie 1847, p. 383.

⁵¹ *Ibidem*, nr. 36/5 mai 1847, p. 142; nr. 45/5 iunie mai 1847, p. 178-179. Se detaliază problema, precizându-se că la seminar va fi pregătit numai clerul de mir, pe parcursul a 3-4 ani, doritorii trebuind să fie absolvenți a 3 clase de școală „începătoare” (primară? – s. n.).

⁵² *Ibidem*, nr. 36/5 mai 1847, p. 142.

⁵³ Credem că este vorba de un pseudonim gazetăresc.

⁵⁴ „Gazeta Transilvaniei”, nr. 46/9 iunie 1847, p. 182.

⁵⁵ *Ibidem*, nr. 41/22 mai 1847, p. 163.

⁵⁶ *Ibidem*, nr. 87/30 octombrie 1847, p. 347.

Românească): desființarea de către guvern a „trupe de actori naționali” din Iași, aprobându-se o reorganizare a teatrului, pe o altă direcție neprecizată. Se publică și opinia unui corespondent al *Gazetei*, care susține că teatrul național „merge rău”, vinovați fiind actorii ce nu-și împlineau datoria, deși aveau „lefile însemnate”⁵⁷.

Însă evenimentul cultural cu reverberații puternice în presa ieșeană și, implicit, în periodicul transilvan, l-a reprezentat turneul muzical al marelui Franz Liszt. Sosirea „eroului clavierului”, în luna mai, pentru opt zile, în capitala Moldovei, nu a trecut neobservată. Se pare că publicul meloman al Iașilor era obișnuit cu prezența acestui mare muzician, întrucât aflăm că și la începutul anului ținuse o serie de concerte în casa vistiernicului A. Balș, primirea făcută fiind una „entuziastică”. Comentariile favorabile au continuat și după plecarea lui spre Rusia, constatându-se că F. Liszt „veni și el cu nume cu tot”, „acel Orfeu” producând „entuziasmul și plăcerea... la noi”⁵⁸.

Nu sunt ocolite nici informațiile legate de sistemul sanitar și sănătatea publică. Cea mai interesantă ni s-a părut problema bălților cu lipitori, devenită chestiune națională, din cauza abuzurilor atribuite arendatorilor acestor bălți, care au exportat respectivul remediu natural, lăsând Moldova fără medicamentul atât de apreciat. Decizia autorității executive – Sfatul Domnesc – a fost una drastică: a fost anulat contractul cu antreprenorii respectivi, șapte dintre ei au fost amendați și numele lor făcut public și s-a renunțat la procedura de arendare⁵⁹.

Gravitatea chestiunii este demonstrată și de implicarea „departamentului din lăuntru” care a dispus desființarea definitivă a antreprizelor de până atunci și aplicarea proiectului elaborat de dr. Cuciureanu (vezi mai jos – s. n.), care prevedea oprirea exporturilor de lipitori și obligarea spițeriilor de a se aproviziona cu aceste „medicamente”⁶⁰.

Din același registru ideatic fac parte și inspecția făcută la spitalul „Sf. Spiridon” din capitală, precum și raportul epitropiei prezentat Adunării Obștești, care l-a aprobat, concluzia comisiei de inspecție fiind aceea de „rezultate mulțumitoare”⁶¹. Tot în legătură cu sănătatea publică sunt o serie de decizii ale domnitorului precum cea de reglementare a spițeriilor după

⁵⁷ *Ibidem*, nr. 104/29 decembrie 1847, p. 413-414.

⁵⁸ *Ibidem*, nr. 43/29 mai 1847, p. 171; nr. 8/27 ianuarie 1847, p. 31; nr. 10/3 februarie 1847, p. 39; nr. 13/13 februarie 1847, p. 52.

⁵⁹ *Ibidem*, nr. 31/17 aprilie 1847, p. 122; informație preluată din „Buletinul oficial”.

⁶⁰ *Ibidem*, nr. 32/21 aprilie 1847, p. 126.

⁶¹ *Ibidem*, nr. 24/24 martie 1847, p. 94.

modelul austriac⁶² sau ocuparea postului vacant de protomedic (întâiul medic?) al Moldovei, prin dr. Georgie Cuciureanu, „un român moldovean”, cum citim în *Gazetă*. Acesta se bucura de aprecierea lui Vodă; ofisul domnesc emis cu acest prilej amintește de „râvna și vrednicia... în știința medicală”, demonstrată de nou numitul în funcție pe timpul cât a fost doctor primar la spitalul central⁶³.

Problematica moldavă de ordin comercial se regăsește și ea în mai multe numere ale ziarului de la Brașov, cele mai multe, să le spunem „reportaje”, reflectând activitatea din portul Galați: numărul de nave sosite sau așteptate, mărfurile aduse, prețul unora dintre ele, cu precădere al cerealelor etc. În anul 1847, navigarea pe Dunăre începea la 15/27 martie, primul vapor fiind așteptat pe 23 martie. În iunie, lipsa curenților de aer favorabili împiedica ajungerea navelor în port, cererea cea mai mare fiind pentru corăbiile ce aveau ca destinație „Inglitera”⁶⁴.

Conform unei preluări parțiale a unui articol apărut într-un alt ziar de limbă germană, *Blatter für Geist*⁶⁵, subiectul fiind industria sașilor, ramurile industriale săsești s-au dezvoltat „de 700 ani... prin adormirea industriei din Moldavo-România (Moldova și Țara Românească – s. n.)... orașele moldo-române nu au așa numita castă de burger (germ. – breslași)... din pământeni nu vezi decât păzeri (paznici? – s. n.), măcelari, cizmari, croitori și cojocari, toate celelalte meserii le lucră străinii”⁶⁶.

Domeniul agriculturii și zootehniei moldovenești nu este nici el ignorat. Știrile de acest gen sunt împletite cu datele legate de starea vremii, influența acesteia asupra recoltelor fiind una de proporții. La început de an găsim așa-zise „previziuni meteo”, conform cărora se aștepta un an mănos, ninsoarea și gerul putând rezolva marea problemă a lăcustelor, a bolii vitelor și chiar a holerei⁶⁷. Ca orice fel de previziuni, acestea erau marcate de marja de probabilitate a corectitudinii lor.

⁶² *Ibidem*, nr. 99/11 decembrie 1847, p. 395.

⁶³ *Ibidem*, nr. 10/3 februarie 1847, p. 40. Lui Barițiu îi acric pe același subiect „un moldovean”, acesta afirmând că noul medic știe că „este dator nației sale”, dar va avea nevoie de sprijinul guvernului și al confracților „întru împlinirea menirii sale”.

⁶⁴ *Ibidem*, nr. 46/9 iunie 1847, p. 183.

⁶⁵ Ziar apărut la Brașov între iulie 1837-1848, editori fiind Johannes Gött și Wilhem Nemeth. Mulțumim d-rei Corina Sebișan de la Arhivele Naționale Sibiu pentru aceste informații.

⁶⁶ „Gazeta Transilvaniei”, nr. 68/21 august 1847, p. 271; Barițiu explică alegerea redării doar a unor fragmente din articol prin siguranța că acesta va fi tradus și publicat integral de „Albina Românească”.

⁶⁷ *Ibidem*, nr. 3/9 ianuarie 1847, p. 9-10.

Iată că în primăvară, din Galați s-a trimis un raport privind epizootia ce a afectat șeptelul, autoritățile luând măsura drastică de ucidere a vitelor bolnave și îngroparea lor⁶⁸. A urmat seceta care a urcat prețul pâinii și a afectat plante, vite și oameni, aceștia din urmă apelând la rugăciuni publice către Puterea Divină, inclusiv în capitală, începând cu prima zi a lui Florar. Prezent a fost însuși Domnitorul. Pronia cerească s-a coborât asupra Iașilor și împrejurimilor sale, plouând timp de câteva ceasuri, apoi în următoarele zile același fenomen s-a petrecut în ținuturile Dorohoi și Voroneț⁶⁹. Cum era de așteptat, vremea extremă nu a lipsit. Dacă în 12 mai a fost o furtună care a distrus case și chiar a provocat o victimă prin incendiere⁷⁰, la început de iunie au venit ploile mult așteptate și speranțele pentru o recoltă bună au renăscut⁷¹.

Merită reținută știrea potrivit căreia la Iași a ajuns trista veste a incendiului care a distrus aproape întregul târg „al Pietrii” [Neamț] în aceeași lună mai. Tot atunci s-a înregistrat o invazie a lăcustelor care a adus foametea, mai ales că se continua exportul de pâine (cereale ? – s. n.). Afectați erau și cei din Iași, pentru că pâinea, deși scumpă, era adeseori rea și uneori inexistentă⁷².

Dezastrul lăsat în urmă de insectele periculoase prilejuiește unui moldovean din Huși comentarii pline de savoare, dar și de imagini triste, de suferință și sărăcie⁷³. În anotimpul strănerii recoltei, timpul favorabil a permis culegerea „păpușoiului”, transportul lui, dar și lucrările de stărpire a cuiburilor de lăcuste⁷⁴. Anul s-a încheiat cu o revenire a bolii de vite, afectând mai ales ținuturile Putnei; se bănuia că sursa epidemiologică era principatul românesc vecin⁷⁵.

Preocupările de ordin lingvistic ale moldovenilor, bineînțeles ale clasei știutoare de carte, restrânsă ca număr, le regăsim în coloanele *Gazetei*. Barițiu primește, la început de an, o corespondență de la Iași pe această temă (și nu numai) și o face cunoscută abonaților la ziarul său și, implicit nouă, celor de astăzi. Se crease o reacție de antipatie față de „esaltaților (sic!) radicaliști” care introduceau cuvinte noi în limbă, fără a ține cont de reguli și de voința generală⁷⁶. Sunt remarcate și preocupările unora de a cenzura

⁶⁸ *Ibidem*, nr. 25/27 martie 1847, p. 99.

⁶⁹ *Ibidem*, nr. 40/19 mai 1847, p. 159.

⁷⁰ *Ibidem*, nr. 43/29 mai, p. 171.

⁷¹ *Ibidem*, nr. 48/16 iunie 1847, p. 190; cf. „Albina Românească”.

⁷² *Ibidem*, nr. 43/29 mai 1847, p. 171.

⁷³ *Ibidem*, nr. 74/15 septembrie, p. 295.

⁷⁴ *Ibidem*, nr. 91/13 noiembrie 1847, p. 363.

⁷⁵ *Ibidem*, nr. 104/29 decembrie 1847, p. 414.

⁷⁶ *Ibidem*, nr. 13/13 februarie 1847, p. 52.

cuvintele din creațiile literare⁷⁷. Problema unificării limbii utilizate în manualele școlare a devenit una de interes național, dovadă fiind constituirea unei comisii care să găsească soluțiile adecvate⁷⁸. O altă mărturie a interesului pentru subiectul în discuție a fost intervenția Departamentului Dreptății care a trimis o circulară către toate judecătoriile, cerându-le imperios să limiteze folosirea cuvintelor necunoscute în dialectul național și poporului, în caz contrar „se vor supune răspunderii” membrii instanțelor respective⁷⁹. *Gazeta* reproduce, probabil dintr-o corespondență primită de la Iași, bucuria pentru emiterea circularei amintite: limba și literatura română era datoare guvernului moldovean cu „fierbinte mulțămă și recunoștință”⁸⁰.

Vom încheia periplusul nostru prin Moldova anului 1847, proiectată în *Gazeta Transilvaniei*, cu o rubrică intitulată ad-hoc „Diverse”. Sub umbrela acesteia vom strânge întâmplări mai puțin plăcute, petrecute în anul pre-revoluționar, în diferite zone ale răsăritenei țări românești, cu impact emoțional la nivelul societății, precum și evenimente mondene cu personaje dintre cele mai importante ale comunității moldave din capitală și nu numai.

Din prima categorie fac parte fapte reprobabile care au dus la pierderi de vieți omenești. Despre un astfel de caz trist află Barițiu de la un corespondent gălățean, cele scrise de acesta fiind publicate integral⁸¹. În orașul moldovenesc de la Dunăre consulatul cezaro-crăiesc austriac încheiase cercetarea unei tâlhării petrecute asupra a doi frați veniți din Săcele, districtul Brașovului, în urmă cu șapte ani, care, ocupându-se cu oieritul, prin muncă și cumpătare, adunaseră o sumă importantă de bani. Nepăstrând secretul, acesta a devenit motivul unui atac al hoților asupra lor. Aceștia nu au ezitat să-l tortureze pe unul dintre săceleni pentru a afla unde țin banii, celălalt reușind să fugă, dar apelul său pentru ajutor în satul apropiat a rămas fără rezultat. Cel supus chinurilor fizice a decedat. A murit și un alt cioban aflat împreună cu frații transilvăneni, din aceeași cauză: tortura. În urma cercetărilor au fost prinși unii dintre vinovați, doi dintre ei

⁷⁷ *Ibidem*, nr. 29/10 aprilie 1847, p. 114.

⁷⁸ *Ibidem*, nr. 42/26 mai 1847, p. 167; membrii comisiei erau: vornicul Iordache Bălușucă, aga Costache Negruzzi, postelnicul Petrache Asachi, profesorii P. Câmpeanu, Teodor Stamati (doctor în filozofie), precum și stolnicul I. Albineț.

⁷⁹ *Ibidem*, nr. 99/11 decembrie 1847, p. 394; era firesc și un comentariu al redacției brașovene în sensul aprobării acestei măsuri, cu atât mai mult, cu cât textele din „Buletinul oficial” erau tot mai puțin inteligibile, chiar și pentru cei școliți la nivel mai înalt, judecătorii având obligația de a învăța limba națională „...mai deplin... mai regulat”.

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ *Ibidem*, nr. 35/01 mai 1847, 138-139.

fiind chiar din satul în care fratele rămas în viață a cerut ajutor. Se bănuia că sunt și alți complici, domiciliați în „vecina Basarabie”, unde ar fi fugit.

O altă întâmplare care a reținut atenția societății moldave, ajunsă și la cunoștința cititorilor *Gazetei*, a fost uciderea unui boier din ținutul Moldovei de Sus, cu mai mulți ani în urmă, suspecții fiind cei doi fii ai lui. Crima s-ar fi petrecut la îndemnul soției boierului și mamei copiilor lui. Au fost prinși, închiși, cel care îi scria lui Barițiu condamnând crima, pusă de el pe seama creșterii și educației greșite a tinerilor, școliți, se pare, într-un pension privat, ajunși astfel pe mâna unor „străini șarlatani”⁸². În toamnă ei și-au primit răsplata pentru ceea ce făcuseră, fiind executați prin spânzurare. Numele victimei – George Cuciuc, al vinovaților și al mamei lor neprecizat, însă este menționată naționalitatea femeii – săsescă („sască” în original)⁸³. Alte informații apar în noiembrie: femeia a fost trimisă pe viață la mănăstire, iar boierul ucis era originar din ținutul Dorohoiului, fiind căminar⁸⁴.

În sfârșit, mai aflăm despre pedeapsa cu exilul dată de Vodă unui anume Vasile Mălinescu pentru vina de a se fi împotrivit forțelor militare trimise pentru ridicarea prietenului său, Teodor Rășcan. Inițial a fost trimis în Bucovina, dar nefiind supus austriac, i s-a dat pașaport pentru Austria, cu destinația finală America⁸⁵. Se pare că și boierul Rășcanu a avut o soartă asemănătoare, totuși, spre sfârșitul anului i s-a permis intrarea în principat, obligat fiind să se stabilească pe moșia mamei sale⁸⁶.

Evenimentele mondene sunt legate mai ales de domnitor și de familia acestuia, precum și de curtea domnească. La început de an, de Bobotează, palatul domnesc a găzduit „o frumoasă solenitate (sic!)”, prilejuită de botezul lui Mihai, nou-născutul prinț, naș fiind logofătul Constantin Mavrocordat. S-au tras tradiționale salve de tun și s-au împărțit bănuți de aur și argint celor prezenți, încheierea făcându-se cu „un prânz strălucit”. Cei săraci au primit ajutoare (?)⁸⁷. În primăvară, domnitorul a participat la o petrecere organizată la Flămânzi⁸⁸. Sfârșitul de vară (26 august) a adus aniversarea a 14 ani de domnie a lui Vodă, nou prilej de felicitări din partea oficialităților și momente festive în tabăra militară de pe vestitul Deal al Copoului ieșean, urmate de artificii și toasturi în cinstea

⁸² *Ibidem*, nr. 41/22 mai 1847, p. 163.

⁸³ *Ibidem*, nr. 91/13 noiembrie, p. 363.

⁸⁴ *Ibidem*.

⁸⁵ *Ibidem*, nr. 19/6 martie 1847, din „Adaos la Gazeta Transilvaniei”, N° 19”, p. 1.

⁸⁶ *Ibidem*, nr. 91/13 noiembrie 1847, p. 363.

⁸⁷ *Ibidem*, nr. 8/27 ianuarie 1847, p. 31.

⁸⁸ *Ibidem*, nr. 32/21 aprilie 1847, p. 126.

Măriei Sale⁸⁹. În mod firesc, sărbătoarea Sfinților Mihail și Gavril a prilejuit serbarea dedicată zilei onomastice a domnitorului Sturza cu momentele îndătinate: Te-Deum în catedrală, în prezența dregătorilor și a unui popor numeros, discursul adecvat al mitropolitului, urările adresate la palat sărbătoritului, de înaltul cler, miniștri și boieri⁹⁰. Anterior fusese omagiat prințul Dimitrie, tot de ziua sa onomastică⁹¹. Dat fiind cunoscutul statut al femeii în societate, Doamna lui Vodă este cvasi-absentă, o singură știre amintește deplasarea ei la Cristești, în așteptarea soțului, urmând a participa la o petrecere organizată pe domeniile voievodale de acolo⁹².

Mai aflăm despre cununia vistiernicului Lascăr Cantacuzino cu sora Doamnei, prințesa Hariclea, fiica prințului de Samos Bogoride⁹³, dar și despre decesul unor personalități ca doctorul Samurcaș, protomedicul Moldovei⁹⁴ sau al vornicului Alecsandru Balș⁹⁵. O ultimă informație care poate, cel puțin, descreți frunțile: un ordin domnesc interzicea evreilor să-ia în derâdere pe coreligionarii lor „care se îmbată europenește”, recomandându-le să-și schimbe portul și să-și dea tinerii la școli creștine⁹⁶. Au rămas neamintite și alte știri despre Moldova anului 1847, aduse de Barițiu în paginile *Gazetei* sale, însă credem că rândurile de mai sus sunt suficiente pentru acoperirea titlului enunțat.

Concluzia noastră este că diversitatea informațiilor permite o creionare a portretului acestei părți de țară românească în mintea cititorului, fie el moldovean, muntean sau ardelean. Nu credem că a rămas vreun palier al societății moldave, fie el superior, fie al oamenilor de rând, neacoperit de minim câteva rânduri, de vreo veste care să atragă atenția, să stârnească interesul, curiozitatea și chiar emoția.

Periodicul editat la granița dintre cele trei „pământuri românești” ce vor alcătui, cândva, România, este o sursă extrem de incitantă, de serioasă și de completă pentru a descoperi principatele române, Transilvania și chiar lumea, văzute prin ochii gazetarului, conștient de importanța civilizatoare a demersului său, așa cum declară Barițiu în „Deschidere de prenumerație”: „Nu avem trebuință a ne recomanda cu manieră lăudăroasă Gazeta, care pe

⁸⁹ *Ibidem*, nr. 73/11 septembrie 1847, p. 291; în garnizoana de pe Copou s-a sfințit armamentul în sunetul salvelor de tun, apoi s-au interpretat cântece militare.

⁹⁰ *Ibidem*, nr. 96/1 decembrie 1847, p. 382-383.

⁹¹ *Ibidem*, nr. 91/13 noiembrie 1847, p. 362-363.

⁹² *Ibidem*, nr. 78/29 septembrie 1847, p. 312.

⁹³ *Ibidem*, nr. 36/5 mai 1847, p. 143. Se comentează despre acesta că împreună cu fiicele sale „au dat mâna cu cele mai însemnate familii din Moldova”.

⁹⁴ *Ibidem*, nr. 3/1847, p. 10.

⁹⁵ *Ibidem*, nr. 20/10 martie 1847, p. 80.

⁹⁶ *Ibidem*, nr. 99/11 decembrie 1847, p. 395.

cât o suferă îngustimea coloanelor ei, se silește a publica... numai știri ce merită a fi cunoscute... articole... care au putut îndeștula dorințele și pretențiile literaților noștri”⁹⁷.

ANEXĂ

LISTA ABONAȚILOR BĂCĂUANI LA GAZETA TRANSILVANIEI ÎN ANUL 1847⁹⁸

1. serdar Alecu Bărză
2. d. Grigorie Goilah
3. pitar Georgie Negel
4. octavnoil (?) miliții Georgie Botezatu
5. Sf. sa iconomul Ioan, protoereul ținutului
6. d. David Bogdan
7. paharnic Iordache Iurașcu
8. sluger Costache Platon
9. pitar Costache Handoca
10. d-lui Alecu Andrei
11. Iancu Vasilie
12. stolnic Mihail Steria
- 13 d. Adam Păun, profesor public

⁹⁷ *Ibidem*, nr. 44/2 iunie 1847, p. 173.

⁹⁸ Numele sunt preluate cu grafia din ziar.